

108129

XXIX. évf.

1932. JANUÁR—FEBRUÁR

1. sz. (286.)

ERDÉLY

HONISMERTETŐ FOLYÓIRAT

AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET ÉS MUZEUMÁNAK ÉRTESÍTŐJE

A KÖZGYÜLÉS MEGBIZÁSÁBÓL SZERKESZTI:

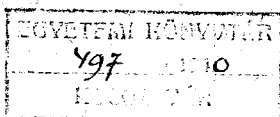
OROSZ ENDRE

BCU Cluj / Central University Library Cluj

KIADJA AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET

CLUJ-KOLOZSVÁR 1932.

Egy szám ára 20 lei.

TARTALOM

<i>Dr. Györffy István</i> (Szeged): Reketői emlékeim (3 képpel) — — — — —	1
<i>Br. B. Blomberg Carla</i> : Ősi halál — — — — —	4
<i>Dr. gr. Logothetti Oreszt</i> : Úti naplomból. I. A Czibles (2 képpel) — — — — —	4
<i>Merza Gyula</i> : A képeslevelezőlap monopóliuma és a turistaság — — — — —	10
<i>Zádor Árpád</i> : Kerékpáron a Tátráig — — — — —	13

FOTOSZAKOSZTÁLY:

<i>Balázs Ernő</i> : Milyen legyen a turista fényképező gépe? — — — — —	16
<i>B. E.</i> : Fotolaboratorium — — — — —	17
Fototanfolyam — — — — —	18

IRODALOM:

<i>Za—la</i> : A budapesti turistakiállítás kalauza — — — — —	18
<i>Za—la</i> : Könyvismertetés — — — — —	20
A magyar atletika — — — — —	20
Székelység — — — — —	21

EGYESÜLETI ÉLET:

Uj-évi köszöntő — — — — —	21
Jubiláló tagtársunk — — — — —	22
Az E. K. E. Szilveszter estélye — — — — —	22
Az E. K. E. sítanfolyama — — — — —	23
Teaestélyeink — — — — —	23

VEGYES:

Ima a turistákért — — — — —	24
Sarkvidéki madarak Erdélyben — — — — —	24

AZ „ERDÉLY”

az Erdélyi Kárpát-Egyesület kiadásában jelenik meg évenként 6 számban, kéthavonként másfél ívnyi terjedelemben. Az Erdélyt az Egyesület alapító és rendes tagjai tagdíj fejében kapják. Előfizetési ára nem tagoknak 120 lei. Egy-egy füzet ára 20 lei.

Előfizetők, lakáscímek, kéziratok és a folyóirat igénybe vételére vonatkozó tudakozódások az Erdélyi Kárpát-Egyesület titkári hivatalához (Cluj—Kolozsvar, Strada Matia-Mátyás király-utca 3. szám.) Kárpát-Muzeum intézendők. Egyelőre csak rövidebb dolgozatok közreadását eszközölhetjük.

Tél
a kolozsvári
„Bükke”-ben

Dr. Balogh Erno
felvétele.

ERDÉLY

HONISMERTETŐ FOLYÓIRAT.

Reketői emlékeim.

Irta: Győrfy István (Szeged).

Régen volt! Egykor, mikor még fiatal-boldog valék! Legelőszőr valami 30 évvel ezelőtt mentem gyalog Kolozsvárról néhány barátommal — ágyúnak beillő nagyságú, növénygyűjtő pléh-dobozzal vállunkon — ki, a Hideg-Szamos völgyébe. És amíg csak ott laktam a Szamos partján, 11 éven át, hej, de sokszor kerestem azt fel Gyalun keresztül. Éjfélkor indultunk mindig. Elnyűtt az út, főleg a szegény diákhöz illően: rossz cipőnk lábsanyargatása miatt, rendszerint, mire

a Hideg-Szamos elejére értünk. Jártuk egész nap a vad, fehér tajtékok hányt Hideg-Szamosnak szépséges völgyét, gyűjtve növénykincseit, eltelve szikláit, sziklakapuját, a Bethlen-szikla megkapó képeivel. Ott, a vizet kísérő égerfák-szegélyezte bozótokban tavasszal, mikor a *Petasites*-ek virítottak, meg az *Equisetum maximum* öregújj-vastagságú termőfűzerekkel díszített kövér egyedei! Hát mikor ősszel a *Struthiopteris Filicastrum* óriás nagy fordított kúphoz hasonló bokraiban jártunk, kívül a szép zöld meddő levelek, akár egy zöld tölcsér állana fel szájával, belül a szivarbarna ispórákat fejlesztő termő-levelek! A

rendellenességeit meg különösen vadásztuk; isporás termő leveleket, amelyeknek felső része zöld, meddő. Akadt is!

Hideg-Szamos falu végén az amphibolit-sziklák sok páfránnyal (*Asplenium ruta muraria*, *A. trichomanes*, *Woodsia ilvensis*) fogadtak bennünket.

Ahogy könnyes szemmel nézegetem régi kirándulási jegyzőkönyveimet, hiszen nem is voltak ott valami nagy, erdélyi ritkaságok, de szép volt minden nekünk, mert — fiatalok voltunk, és tudtunk örülni az életnek. Ott Olasztelep környékén a sziklás, nedves és helyeken növő *Telekia speciosa*-kat bódulva szagolgattuk s a közelben levő

Gentiana asclepiadea, *G. ciliata*-k kék fejeit nagy szemekkel, szeretettel simogattuk.

Amikor az első, jobbparti nagy gneiss-szikla csoporthoz értünk, ott a szikla kapun túl, allóh, fel! Ezeken, a napos szikla tetőkön fent teméntelen mennyiségben nőtt a *Woodsia ilvensis*-páfrány. Szőrös pikelyes is mindegyik, mert ott fent nagyon áthévülnek a kőzetek. De türi, jól állja a *Woodsia*, a társaságában levő *Asplenium septentrionale*-val együtt.

...Hej... De rég is volt!

S milyen soká tartott a Tél... Gyalunál csak május 28. táján virított a nyári búza! És csak május elején (4-ike táján) füttyörésztek az *aranymálínkók*: „kell-e dió fiú”? Meg: „huncut a bíró”!

Sok minden szépet, megkapót láttam vala én Erdély drága földjén, ellenben annyira gyönyörködnöm ártatlanságban, eredetiség-, ösztönös félelem-, gyanú, kíváncsiság, együtt, mindenben, — soha, mint mikor egyszer Reketón voltam s onnét gyalog mentem növényezni fel Dobrin-ba a „Valea neagrucin“ át. Ott Reketón az erdészlak mellett fogságban tartott az akkori főerdőr két fiatal őzikét. Hosszú ideig tartó türelmességgel mégis sikerült több jó felvétellel megörökíteni a szabadságukat veszített e szép állatokat. Kenyér darabbal csalogatta a főerdőr, óvatosan közeledik (1. kép) az egyik; óvatos ellenben a másik. Mennyi kíváncsiság ül ki szemén e szép kis állatnak (2. számú kép) bámulja, hogy mit babrálok a fényképező gépemmel.

És mily büszke, királyi tekintetű! (3. kép). Adtak ezeknek minden jót, dédelgették, becézgették egész télen át; azonban jöve a tavasz!... Átugrotta mindkettő a kerítést, megszöktek... A szabadság utáni vágy legyőz minden akadályt!

Itt, Alföldön is nagy a hó... most... Ami kevés fenyő ültetvény van, elragadó szép a hó alatt görnyedezve... Hát még milyen most a Hideg-Szamos völgye, meg a Dobrin, Magura-villa-telep!... Hullanak a hópelyhek hol csendesen, hol meg vágja a sivító szél, lerázva a fenyvek fehér bundáit...

Gondoljátok-e az *Idő* végtelenje is rárakódik az emlékekre? És — elfeledjük az átélt szép órákat? Csalódás! Soha! Nehéz sóhajtásom száll a Bethlen-sziklák felé... Dobrin tető fenyveseinek suttogása a fülemben van... Gondolatban járom most is a Muntyle Mare tőzegeseit! Gyulai havasok a messze távolban! Elfeledtetek már engem?

Ósi falál.

*Az erdő-fedte dombok közül
Eltűnt a nyugalom, a csend:
Százéves, ősi rengetegben
Most fűrész sóhajt, fejsze cseng.*

*S a komor hősök táborában
Borzong egy tölgyfa-óriás,
Majd messze hangzik, hegyet rázva
A tompa, nehéz zuhanás.*

*Mintha egy nagy hatalmas szíonek
Végdobbanása lenne ez — — —
A ködpalástos ormok felett
Halálborzongás lengedez — — —*

*A fejsze cseng és felsikolt a fűrész
Erdélyi bércek, dombok oldalán —
Vigyázzatok! Hol tölgy-titánok esnek:
Új élet keljen minden ős nyomán!*

BCU Cluj / Central University of Cluj Br. B. Blomberg Carla.

Úti naplóból.

I. A Czibles.

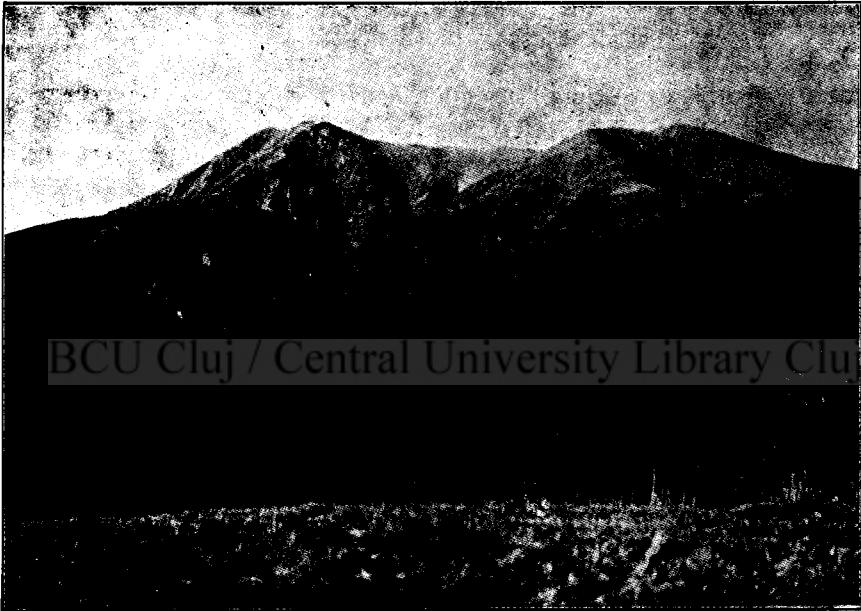
1931. augusztus 14. Végre megérett az oly ritkán rendezett és oly rég tervezett cziblesi tura is! — Indulás Kolozsvárról a Mátyás-ház elől, tizennyolcan egy autóbuszon. Szamosujvár—Dés—Alsókosályig a Szamos mentén. Azután jobbra be a hegyek közé s élesen kanyargó serpentineken fel a hollómezei tetőre. Északkeleti irányban a Czibles halvány konturjai lépnek ki a távoli ködből. Magyarláros érintésével keleti irányban tovább mind jobban sűrűsödő sötétségben. Felsőszöcs község közepén egy teljesen rossz híd miatt le kell szállanunk az autobuszról, mely sárgödrön, patak medrén át vergődik a tulsó partra. Tovább északnak, míg este 9 órakor érkezünk Tőkés községbe, melynek elején egy gyenge hídon újra üresen kell átmennie az autóbusznak. Végre 140 kilométeres autóút után helyben vagyunk.

Nagy Ákos állami erdőmérnök úr s neje lekötelező előzékenységgel kalauzolnak el főhadiszállásunkra, majd utóbb ott és több más

tiszta falusi házban kapunk éjszakai szállást. — Jóval előbb érkeztek volt meg a Kolozsvárról saját autóján elindult dr. Schilling Dezső és öccse, valamint a dési Eke-osztály 24 turistája is, kik egy nagyobb teherautón jöttek el s a község felső felében nyertek elhelyezést.

Augusztus 15. Hajnali fél négy órakor felébredek: odakünn csorog az eső! — Istenem! legyen meg a Te akaratod! De Te mindig kegyes voltál hozzám: tégy csodát! Mire felkelünk s a főhadiszállásunkon gyülekezünk, mintha kissé szakadoznának a mélyen járó ködfelhők.

A Cibules nyugati (Arcser) és középső főcsúcsa.

Dr. Schilling Dezső felvétele.

Négy parasztszekéren indulunk neki a völgyön felvezető s a patak medrét ismételten keresztező 10 km.-es útnak; de edzettebb társaink ezt is gyalog teszik meg. $\frac{1}{2}$ 9 óra felé érkezünk az erdésztanyához, hol a már korábban felérkezett désiek fogadnak, élükön népszerű elnökkel, Knizsek igazgatóval.

Rövid reggelizés után 9 órakor indulás kelet felé, eleinte völgyön, majd egy igen meredek emelkedésű ösvényen a grohóti hegyélre. Ennek déli oldalát erdő borítja, de északi lejtőjén nagy tisztás van, melyről szabad távki látás nyílik a láposi medencéig terjedő erdővidékre. Közben rég kisütött a nap, de nyugat felől még mindig felénk száguldó

felhő-gomolyagok sűrű ködlepelt borítanak az előttünk égnek meredő Czibles csúcsaira.

A désiek egyenesen az Arcsernek nevezett nyugati csúcsnak menő, rendkívül meredek sziklaélen kúsznak felfelé. Mi ugyanezen sziklák déli lejtőjén gyér fenyvesben felhuzódó jó ösvényen a nyugati és középső főcsúcs közötti, Izvorul Rău-nak nevezett völgykatlanba hágunk fel lassú emelkedéssel. Ennek tövében, két bővizű forrás mellett tartunk rövid ebéd-szünetet, majd sűrűn gypes, lépcsős meredek hegyoldalon lépésről-lépésre felkuszva, ötnegyedórai fárasztó mászkálás után 1 óra körül elérjük az Arcser és Czibles közötti nyeret, hol vadlovakhoz hasonló borzos sörényű kis falusi ménes legel minden felügyelet nélkül.

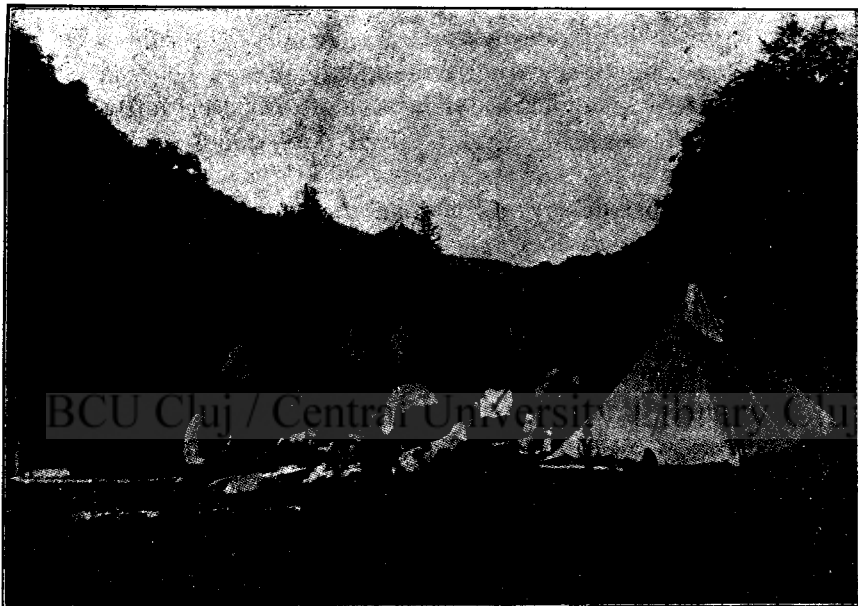
Itt elhagyva társaimat, átsétálok a tetőkön végig az Arcserre, hova időközben felért a désiek fiatalabb erőkből álló elővédje is. Negyedórai ott-időzés után visszatérek a tulajdonképeni Cziblesnek nevezett főcsúcsra (1842 m.). Útközben egy fordulónál szembe találkozom br. Appel barátommal, ki tőlem értesülve mai cziblesi turánkról, Bethlen-Zágra felől jött fel.

1 órától 3 óráig tart a pihenés a Czibles tetején, hova én 2 órakerkeztem vissza az Arcserről. S a csoda megtörtént, mert ezalatt végig a legtüneményesebb tiszta körkilátást élvezhettük. Északnyugatra a közeli Hudin-on (1612 m.) túl huzódó kapniki hegylánc s mögötte a Guttin 1400—1450 m.-ig nyuló csúcsai. Északra az Iza s Visó völgyeinek háttérében az Erdős Kárpátok. Keletre a máramarosi területen fekvő Pietrosz (2377 m.) koloszális tömbje, hol még zergékre is lehet vadászni, s attól délre a radnai havasok, melyeknek sűrű csúcsai közül alig látszik ki a hátrább fekvő Ünökő (2281 m.) délceg sziklaszarva. Délre a Nagyszamosig terjedő messze erdővidék, s ezen túl: az erdélyi Mezőség egyhangú dombvidéke. Nyugati irányban Désig s fennebb, a Lápostól északra fekvő Sátorhegyen túl a szilágysági erdővidékig lehet ellátni.

3 óra után ragyogó napfényben ereszkedünk le a Cziblesről, — erről a viharfészekről, melyen több ismerősöm, köztük Appel báró is. 3—4-szer is járt már, de mindannyiszor ködben-esőben és a kilátásból semmit sem élveztek. A Szolnok-Doboka és Besztercze-Naszód vármegegyék közötti határ mentén szállunk le, gyeptől-bokroktól borított keskeny hegyélen, — jobbról és balról is szédítő mélységekbe nyuló kopár lejtők mentén. Leérve az első nyeregre, majd a Páltiniş (1490 m.) oldalairól mind szebb és szebb változatokban tűnik szemünk elé a Czibles csodaszép hármas csúcsai

Egy katlanba leereszkedve, rövid pihenő egy erős hármas forrás-

nál, melynek vize több vályuba vezetve, a havason legelésző marhacsordák itatására szolgál. Azután tovább egy nyugati irányban huzódó hegyélen, melytől balra, apró fenyves tövében a távolból viszontlátom egykori táborhelyünket, hol tavalyelőtti Czibles-turánk alkalmával öcsémmel sátor alatt töltöttük az éjszakát. Jobbra fordulva, a kis tisztás végéről még egy utolsó pillantást vetünk a Cziblesnek a kék égbe nyúló gyönyörű szilhouette-jére. Azután sűrű, helyenként valóságos ős-

Táborozás a Czibles alatt.

Tóháti László felvétele.

erdővel borított hegyoldalokon szállunk le a völgybe, hol patakmederben, sokszor körül-köre szökdelve folytatjuk utunkat, míg 7 óra körül húszan kolozsváriak rendben s vígan újra az erdésztanyánál vagyunk.

Többen helyet foglalva az asztal körül, mint havasi speciálitást — a kényesebbek irtózatára — egy-egy nagy tányér üdítő savanyított júhtejet kebelezünk be, míg odakünn társaink sátrat vernek s tüzet rakva mellé, vidám falatozás és mókázás közben körülülük azt.

De hol maradnak a désiek? Ifjú csapatuk, élén elnökük leányával, Knizsek Klárával, az Árcserről átjőve, indulásunk előtt a főcsúson viszonzották volt náluk tett látogatásomat. A többi később ért fel s így egy-két órával később is indulhattak vissza, mint mi. Vajjon

odakünn kell tölteniök az éjszakát? — kérdeztük magunktól némi aggodalommal.

Végre 10 óra felé megérkezik a désiek fele és szomorú hiób-hírrel pillanat alatt felverik egykedvű hangulatunkat: ők a Czibles és Arcser közötti Izvorul-Rău szakadékában jöttek le s valamelyiknek lába alól elszabaduló szikladarab a lennebb, a patak partján pihenő Knizsek Klárát — az első hír szerint — fején találta. A kirándulásban résztvett orvos elállította az erős vérzést, de egyben agyrázkodást is állapított meg, úgy hogy egyelőre ott, a Grohot alatti sziklahasadékban kell tölteniök az éjszaka hátralevő részét. Az édesanya, ki szintén ott volt, a szerencsétlenség láttára elájult s most, miután nagynehezen vezették le az Izvorul-Rău szakadékan, elébe küldött szekéren hozták be, súlyos idegességgel és az erdészlak tiszti szobájának egyik ágyába fektették.

Sötét éjjel, őserdőben, járhatatlan hegyi szakadékban azoknak odakünn egyelőre segítséget nem lehetett vinni, s így — miután nagy nehezen s későre elült az izgalom s általános idegesség, létrán felkuszva a hatalmas szénapadlásra, éjfél felé végre csend lett az erdész-tanyá táján.

Augusztus 16. Hajnali fél három órakor, mihelyt valamit is lehetett látni, indult mi tőlünk vissza a hegyek közé a kolozsváriak és désiek legkeményebbjeiből álló, rudakkal, hevederekkel felszerelt segélycsapat. Azután újra csend volt 6— $\frac{1}{2}$ 7 óráig.

Éppen befejeztem a patak partján a reggeli mosakodást, mikor fél nyolc óra körül romantikus kontrasztjaiban örökké felejthetetlen látvány tárult szemem elé: a háttérben a Czibles csúcsai nyulnak a fölöttünk mosolygó, tiszta kék égbe, s a körülöttünk elterülő erdőrengtegből azon az úton, hol tegnap mi is lejöttünk, végtelen szomorúságú lassú menet közeledik. Elöl lehorgasztott fővel az apa, a désiek lelkes vezetője, s utána nyolc ember által vállukon vitt hordágyon fekve, — az a lehunytt szemű, halálsápadt szép leány, ki tegnap délben még nevetve, szökdécselve jött volt át az Arcserről hozzánk a főcsúcsra!

Önkéntelenül eszembe jut egy, a tavaly előtti parasztvezetőnkől hallott megjegyzés: az Arcser sziklafalai táján van a „Grădina Zănelor“, a Tündérek Kertje, hol a nép hite szerint olyan virág terem, mint sehol másfelé. De, aki szedni akar belőle, azon boszut állanak a sellők s ledobják a szikláról. Knizsek igazgató nem a mi utunkat követte, hanem az Arcser szikláit mentén vitte fel csapatát! . . .

Mi kolozsváriak 9 óra tájt hagytuk el az erdész-tanyát. Most mindannyian gyalog tettük meg a 10 km.-es utat, végig a völgyön. Mi, akik az élen mentünk, nyolcan az utolsó 3—4 kilométert forcirozott mene-

telésben tettük meg s indulókat, magyar nótákat fújva, masiroztunk be $\frac{1}{2}$ 11 órára Tökésre. S le a kalappal: hölgyeink közül Molnár Böske velünk tartott s ragyogó egykedvűséggel végig bírta az erős tempót! Társaink rég a Tökés-patak hullámaiban hűsültek, mikor csapatunk hátvéde is beérkezett.

Nemsokára dr. Schilling is megjött Láposról. Ő ugyanis korán reggel szekéren jött le az erdészpanyától s luxusgépén beszaladt Magyarlápásra gyógyszerekért, melyeket most lovas küldönc vitt fel az erdészlakba.

Fél 12 óra körül indul autóbuszunk Tökésről s alig egy óra múlva megállunk Magyarlápós piacán, a nagyvendéglő előtt, hol rendes meleg ebédet fogyasztunk el. De csakhamar el kell búcsúznunk Moldován úrtól, a Magyarlápósi Takarékpénztár érdemes igazgatójától, ki kedves közvetlenséggel eljött volt üdvözölni a kolozsvári kiránduló társaságot. — Nem a hollómezei, hanem a galgói országúton térünk vissza, előbb nyugati, majd déli irányban. Lápostól északra a Sátor-hegy néz felénk, vagy — ahogy a nép nevezi, — a Pintye Sátra. — Pintye Grigor, a legendás haramia nevével nemcsak ezen a vidéken s Kapnikbánya körül találkozunk sűrűn („Pintye fogadója“, „Pintye szökője“, „Pintye kutja“, stb.), hanem helyenként éppúgy a gyergyói, sőt a fogarasi havasokban is. Valójában II. Rákóczi Ferenc bujdosó guerilla-vezére volt, kit Nagybányán, a város kapuja előtt lőttek le végül egy csetepaté alkalmával.

A galgói út a Bábai szoroson visz át, hol rövid pihenőt tartva, a két oldalt emelkedő meredek, sziklás hegyoldalak közt folyó habzó patakot élvezzük, amíg amott több helyen komoly arcu szénégetők végzik füstös, kormos munkájukat. — Azután egyhuzamban haladunk Désig, hova $\frac{1}{4}$ óra körül érünk. Mindjárt a Szamos partján állapodunk meg s meglátogatjuk a csinos dési strandot. Társaim nemsokára vígan lubickolnak a Szamos hullámaiban, míg néhányan fagyaltozással töltjük az időt. Utóbb a berekszerű sétatéren át besétálok a városba, hol Kühbacher urral, a dési magyarság népszerű vezérével találkozom, kivel együtt azután kocsin megyünk ki újra a strandra.

Öt óra után indulunk tovább. A pályaudvar mellől máskor látható a Czibles, de most rég sötét viharfelhők tornyosulnak azon a tájon. Azután flott tempóban megyünk Szamosujvárig, hol közkivánatra újra eltöltünk egy órát — jégbehűtött görögördinye elfogyasztásával a főtéri kávéház teraszán. — Utána mind sűrűsödő esthomályban száguldunk — amennyiben a rossz országút enged, — haza felé Kolozsvárra, hova esti 9 óra előtt érkezünk be.

A dési kirándulók nagy része szintén aznap estére tért vissza Désre. A grohoti súlyos baleset sajnálatraméltó áldozatát, hozzátartozói s két orvos kíséretében, egy nappal később hordágyon vitték nem Tökés felé, hanem keresztül a hegyen vezető 16 kilométeres uton Oláhláposig, hova Désről megfelelően felszerelt, hevedereken nyugvó függőággal ellátott autó jött ki elibük. Ezen tették meg az utat Magyarlápósig, majd pár órai pihenő után tovább Désig.

Amint azóta megállapítást nyert, ama kegyetlen guruló szikladarab szerencsére nem a fején, hanem hátba a hátizsákján találta áldozatát úgy, hogy irtozatos erővel fejfelé előre odavágta a patakmeder kövei közé. — Őszinte örömünkre szolgált, mikor ismételt érdeklődésünkre azt hallottuk Désről, hogy Knizsek Klára állapota állandóan javult, s ő alig három héttel később sajátkezüleg írt levelezőlapon tudomásomra hozta, hogy „már felkelt s egyáltalán ne higgyem, hogy a baleset folytán elment a kedve a kirándulásoktól, mert reméli, hogy sok szép turát fog majd velünk megtenni!”

Deo gratias!

Dr. gr. Logothetti Oreszt.

A képeslevelezőlap monopoliuma és a turistaság.

Köztudomású dolog, hogy Erdélyben a tájképkultuszt a turisták honosították meg a képeslap gyűjtésével. Aki tehát ifjú kora óta ápolta, vagy albumokba foglalta, illetőleg táblákra ragasztotta a magánlevelezésnek ilyen tanulságos illusztrált emlékeit, az természetesen fogja találni, hogy némán nem térhetünk napirendre a képeslapok bekövetkezhető alkonyi felett.

Hiszen ezáltal egy ideális turista hagyomány készül elhalványulni, mellyel szemben talán nem fölösleges, ha az EKE-ből is elhangzik egy a képeslapadó kulturális rendeltetését nem érintő tárgyilagos eszmecsere.

Nemcsak a postaintézmény nemzetközi krónikáiban, hanem a köztudatban hasonlóképpen meg van örökítve, hogy az úgynevezett közönséges levelezőlapot 1869 október hó 1-én először Budapestről és Bécsből hozták forgalomba, mely aztán olcsó és kényelmes kezelése és jövedelmezősége miatt páratlan népszerűségnek örvendett s azóta elterjedt az egész földkerekségen és kiváltképpen a levélportó fokozatos drágulásával évről-évre rohamosan emelkedő forgalmat ért el. Bizonyára ezen nagy erkölcsi és anyagi siker hozta magával, hogy később újévi, húsvéti, névnapi és más alkalmi képes luxus-kártyák is kerültek

forgalomba több-kevesebb leleményességgel, míg végre megszületett Németországban a látképes vagy helyi nevezetességekkel illusztrált levelezőlapok (Ansichtskarten) zseniális ötlete, mely hamarosan meghódította az egész világ utazóközönségét.

Itt aztán belekapcsolódott a mozgalomba a turistaság vele lépéstartó fejlődése, viszont ezzel összefüggésben a műkedvelő fényképezés, a képeslapalbumok kultusza, a tájrajzi illusztrációk szenvedélyes gyűjtése és iskolai szemléltetésre való fordítása földrajzi ábrázolások alakjában. Idestova bizony már egy emberöltő is eltelt azóta, amikor az EKE ezen téren is az első lépést megtette s ámbár az előkészületek ismereteseek voltak, mégis úgyszólván a meglepetés erejével hatott, midőn a 90-es évek végén a *Szent Anna-tó* kitűnően sikerült színezett tájképe, mint Egyesületünk képeslapjainak a „*legelső fecskéje*“ a postai forgalomban szárnyra kelt. Ma is kegyelettel őrzik egyes FKE-tagok ezen emléklapot, amelyen *Radnóti Dezső* akkori főtitkár postai úton turistaüdvözlét küldte. Azóta, aki sokat utazott és még többet kirándult, tapasztalhatta, hogy saját élményeinek nem épen utolsó szórakozása volt, sőt kedves emléke maradt — küldő és címzett részére egyaránt — az a rengeteg sok képeslap, amelyen sürgőnystilű útibenyomásokat a szélrózsa minden irányában szétröpítettünk, hiszen nem kellett sok magyarázat, mert a kép beszélt önmagáért.

Azonban az amatőröket most már ez sem elégítette ki, hanem sajátfelvételi fényképeiket igyekeztek postai úton terjeszteni, amiáltal a turistaüdvözlét egyéni zamata még növekedett értékben.

Igy keltek szárnyra rendre az EKE kebeléből művészi kivitelben, műkedvelők és szakfényképészek nemes versenyében a Torda-Turi hasadéki, révi, brassóvidéki, meziádi, Kolozsvár-környéki sorozatok, továbbá a *Czárán Gyula* föltárásai, a *Goró Lajos* festményei után készült fölvételek, a menházainkat föltüntető ábrázolásokkal együtt.

Azonban a tájképeken kívül a földrajzi, néprajzi, természetrajzi, főként botánikai ismereteket népszerűsítő képeslapok is akadtak kiadókra a tanuló ifjúság hasznára, napjainkban pedig a fototuristák tábora növekedett meg tekintélyes arányokban a honismeret terjesztésének szolgálatában.

Eközben érkezett aztán a meglepő hír, hogy a múlt évi dec. 19-én tartott képviselőházi ülésen a törvényhozás megszavazta a képeslapadókat, mely szerint jövőre minden egyes képeslap darabonként 5 lej illetékkal rovatik meg; jövőben pedig koncesszió nélkül képeslapot nyomtatni tilos, az eladó készletet pedig be kell jelenteni.

Ezen, első szempillantásra csekély jelentőségűnek látszott intézkedés súlyosan érinti a hon- és népismeret fentemlített ágazatait, me-

lyeknek a népszerűsítését eddig is épen az mozdította elő, hogy azok postára adható képeslapok alakjában és olcsó viteldíj mellett közösen foroghattak.

Viszont a képeslapadó életbeléptetése drágítás útján sujtani fogja mindazon jótékony és közhasznú, turista- és sportegyesületeket, műzeumokat és egyéb kulturmozgalmakat, amelyek tőkéjük egyrészét képeslapokba fektették.

Pedig ezen készletek egyrésze még az úttörők vagy követőik fáradságos, de most is izléses fölvételeiből áll és szerzett jogokat képvisel.

Ugyanis addig, míg Erdélyben turistaegyesületeink nem voltak, tájképfölvételekre vajmi kevesen vállalkoztak; az első képes levelezőlapok számára alkalmas tájképfelvételek szász fényképészekről erednek, azonban *Déchy Mór*, a híres utazó, majd *Veress Ferenc* jeles fényképész Kolozsvárt már a 70-es években a kezdeményezők közt találhatók. *Veress* és tanítványai aztán sok érdemet szereztek az idegen behozatal visszaszorítása körül is.

Épen ezért indokolt most is, hogy a külföldivel szemben a hazai képeslapipar megérdemelt védelemben részesüljön. Viszont az idegenforgalomra való tekintettel az úgynevezett látképes honi gyártmányok nálunk is kivételes elbánást érdemelnek, mert az ilyen postakártyák mindenütt a leghatásosabb propagandát fejtik ki az egész világon. Épen ezért kár volna nem követni a külföldi példát, mely nem korlátozza a képes turista üdvözetek küldését, az idegen utasok ezen közkedvelt és hagyományos romantikáját. A képeslapadó végrehajtási utasításában történhetnék ez iránt megfelelő módosítás.

Ez pedig körülbelül úgy volna eszközölhető, ha például a *látképes honi kiadványok mentesítenének* a turistaság és az idegenforgalom országos érdekeire való hivatkozással. Esetleg ide vehetők a néprajzi nyomtatványok is. Miután folyóiratunk illusztrációinak művészi tökélyre való törekvése a múltban épen a képeslapok szabad versenyének sokat köszönhetett, ennél fogva az egész kérdés állandó nyilvántartása foto-szakosztályunk és foto-tanfolyamaink élénk figyelmét méltán megérdemli.

Különben a képeslapírás divatját már is önként csökkentette az emelkedő drágaság és csak sajnálni lehetne, ha az újabb megterhelés miatt a természeti szépségekben páratlan Erdélyben jóformán fényűzéssé válnék a külföldön dédelgetett tájkép-kultusz nyilvános gyakorlása.

Már pedig ebből fakadnak a legszebb reklámképek, melyek nálunk ma-holnap magánhasználatra szorulnak, vagy legfeljebb mű-

zeumba kerülnek, mint egy lejárt turistaszokás derűt, színt és hangulatot keltő kedves emlékei.

Egyébiránt ezen sorok írója tisztelettel meghajlik az új törvény iskolasegélyző nemes szándékai előtt és csupán annak a lehető méltányos alkalmazását óhajtja, szintén a közérdek szempontjából.

Hiszen tulajdonképen a turistaság sem egyéb, mint a természeti, történelmi és néprajzi emlékek szabad iskolája a kirándulóhelyek csodás világában. Már pedig veszteség volna, ha a nemzetközileg kultivált „Carte postale illustrée“ Romániában népszerűvé lett változatai, különösen pedig a tájszépségeket ábrázoló és néprajzi eredetiségeket hirdető képes reklámok nálunk a drágaság miatt úgyszólván kiszorulni volnának kénytelenek a postai forgalomból.

Ezáltal aztán virágzó képeslapiparunk is szenvedne hátrányt, amennyiben a gyűjtemények és kiállítások kartotékái számára a postai keltezéssel értékesebbé vált gyarapodásokat a képeslap-gyűjtők Erdély, a keleti Svájc mellőzésével szerezhetik be. Miután a turistáknak, illetőleg az idegen utasoknak többnyire kedvenc mellék-sportja a képeslap-gyűjtés, ennél fogva annak az idegenforgalomra gyakorolt kölcsönhatása a képeslap-adó ötletéből kiváltképen figyelemreméltó.

Épen ezért nem lehet közömbös a képeslap esetleges letünése a turistaélet színpadáról.

*

Egyébiránt a képeslevelezőlapok állami egyedárúságáról (monopolium) szóló törvény hiteles szövege és végrehajtási utasítása a „Monitorul Oficial“ c. hivatalos lap folyó évi januárius hó 12. számában megjelent és úgy látszik, hogy talán a szenátusban változáson ment át, amennyiben a *kultúrbélyeg* árát egyelőre két lejre szállították le, mely minden trafikban kapható. Félő azonban, hogy idővel emelkedni fog. Vajha a képeslapoknak ezen államosítása beváltaná a hozzáfűzött reményeket és ne lenne az ánzix-kártyák hattyúdala a belföldi forgalomban.

Merza Gyula.

Kerékpáron a Tátráig.

Már az ötödik éve, hogy nyári szabadságomat a sablonos nyárs-polgári szokásoktól eltérően nem töltöm úgynevezett fürdőhelyeken, hanem gyalog vagy kerékpáron nekivágok az országútnak. Megismerem így az ország természeti szépségeinek jórészét, jó darab földet bejárok, megismerem a különböző népszokásokat és ami legfőbb, ezekre a napokra teljesen kivetkőzöm a hétköznapi gondokból. A

hegyekben nincsenek lejáratok, nincsen inkasszógon, mert ezeknél sokkal fontosabb: lesz-e eső, jó-e az út, elérünk-e estig a menedékházba, lesz-e hol aludni? Csak így frissülhet fel az agy és a test, csak ilyen három-négy hetes kóborlás után tudjuk igazán megbecsülni a nyugalmas nyárspolgári kényelmet.

Eddig az országot jártuk, az idén azonban a Tátrába kerékpározunk fel. Ezzel a leírással nem akarom az előforduló természeti szépségeket a megszokott frázisokkal dicsérni, hanem csak rá akarok mutatni arra, hogy kevés pénzzel is mi mindent lehet látni és milyen szép helyeken lehet járni.

Tulajdonképeni kerékpár turánkat július 12.-én reggel négy órakor kezdtük Szatmáron. Idáig vonattal mentünk és a biciklik is személypodgyásként jöttek velünk. Elég volt a hazai országutakból az a 34 kilométer, amit Halmiig tettünk meg. Lehet, hogy az átvirrasztott éjszaka miatt álmosak és fáradtak voltunk és talán a hátizsák vágását sem szoktuk még meg, de nagyon lassan haladtunk csak előre. Inkább lehet ezt előnyomulásnak nevezni az országút árcai, gödrei és hatalmas kiálló kövei miatt. Reggel hét felé érkeztünk Halmiba úti társammal Bergner Zoltán gyárossal. Azzal fogadnak, hogy vasárnap lévén az országúti sorompó (mint később kiderült két cölöpre fektetett lécdarab) zárva van és csak vonattal mehetünk át. Egy előre már engedélyt kapott autó volt a szerencsénk, mert ezzel együtt minket is nagynehezen átengedtek. Az útleveleinkbe beírtuk, hogy biciklivel megyünk, nehogy a visszajövetelnél akadékoskodjanak. A cseh vámnál már nem voltak olyan akkuratusak a vasárnapi munkaszünettel. Rendes munka volt. Negyedórát kellett azonban várnunk, mert a hivatalos óra csak nyolckor kezdődött. Fürdőruhában fogadott a vámfőnök (meleg volt nagyon). Velünk nem sokat törődött. Felvettette a kerékpáraink személyi adatait, beszedte a kerékpáronként járó 440.— csehkورونا (2200.— Lei) letétet és miután bevallottuk neki, hogy semmiféle lázító iratot magunkkal nem viszünk, jó utat kívánt és útnak engedett. Három ország határán vitt egy darabig az útunk. Az ilyen határmenti utakat rendszerint elhanyagolják, és mégis a legjobbnak mondott belföldi utaknál is jobb volt. Péterfalvánál megfürdöttünk a Tiszában és utána a Tiszapartján lehevertünk pihenni. Délután kettőkor érkeztünk Tiszaujlakra (Vylok). Megtekintettük a Rákóczy emlékoszlopot. Délután félőtkor már Beregszászon voltunk (Berehove). A városban nem volt sok néznivalónk, hamar továbbmentünk. A legnagyobb örömünkre és a legkellemesebb meglepetésünkre innen kezdve majdnem Kassáig kis megszakításokkal a legjobb kátrányozott síma pormentes országút, szakaszonként tükörsíma tiszta

beton út vezet. Tetszésszerinti sebességgel lehet itt hajtani és az ember kevésbé fárad. Az országút mentén fekvő falvak képét is egészen megváltoztatja az ilyen szép út. Mintha egy sétányon menne az ember. Gát (Hat) községig hajtottunk, hol a községi bíróhoz utasítottak éjjeli szállásért. Itt általában az a szokás, hogy a községi bíró utalja ki valamelyik gazdánál a szállást, szálláscédulával. Nem akarunk hivatalból kinevezett házigazdánknak alkalmatlanságot csinálni és így a csürben készítettünk magunknak friss szalma-ágyat. Az ilyen magunkfajta vándorlegényekkel szívesen szóbaelegyednek a falusiak, sőt el várják a hosszasabb dumát. Bennünk csaldótt derék vendéglátónk, mert fáradtak voltunk és el is aludtunk azonnal.

13.-án reggel hatkor elbúcsúztunk házigazdánktól. Köszöneten kívül mást nem akart elfogadni a szállásért. Félnyolckor érkeztünk Munkácsra. Kifogtunk a nehéz hátizsákunkon. Minden fölösleges holmit, konzerveket, tartalékfehérneműt, szvettert stb. kipakoltunk és feladtuk posterestante Poprádra. Élénk kereskedő város Munkács, néhány nagyon szépen kiépült főutcával. A várba, amely az egész várost uralja, nem mehettünk fel, jelenleg kaszárnya. A mellette lévő ezredévi turulemlék le van bontva. Délután egykor Ungváron voltunk (Uzhorod). Jó darabig Kelet-szlovenszkó fővárosa volt Ungvár, ami nagyban hozzájárult a város fejlődéséhez. Az Ung osztja két részre az új és régi városra. Különösen az új város nagyon szép az egész modern stílusban épített házaival. Régi várában most katolikus papnevelde van. Négy óraker átrándultunk Szobránc fürdőre, mely szép park közepén van. Gyógyvize gyomobajosoknak és köszvényeseknek jót tesz. Kertben egy szénakazal tövében aludtunk Ribnica községben. Mi egy szót sem tudtunk tótul, házigazdánk egy szót nem tudott magyarul, tehát nagyon jól értekeztünk egymással. Annyira jól, hogy egy nagy tányér málnával is megvendégelt minket. Mi sem akartunk mögötte maradni és a ház gyermekének savanyu cukrot adtunk. A szállás itt is csak köszönő szavunkba került.

14.-én reggel négykor már talpon voltunk, illetve nyeregbe pattantunk. Peches napunk volt, rettenetes hőség, óránként ismétlődő gummidefektekkel tarkítva; mégis majdnem menetrendszerű pontossággal hajtottunk be Kassára délután öt óraker. Az utolsó tíz kilométer volt nagyon strapás. Mintegy hat kilométeres szerpentinellen kellett tolni gépeinket. A nap felülről, a kátrányút pedig alulról ontották magukból a hőséget.

Zádor Árpád.

(Folyt. köv.)

Fotószakosztály

Milyen legyen a turista fényképező gépe?

A turista felszereléséből nem szabad hiányozni egy jó fényképezőgépnél sem. A természet szépségei bár lelkünkben nyomot hagynak, de nem maradandók és nem rögzíthetők ezek a benyomások, hű társunk kell legyen tehát a Camera Obscura, a turista fotojegyzőkönyve.

Milyen legyen azonban ez a fényképezőgép? Nagy, kicsi? jómagam nem is olyan régen éppen hármát eipeltem félnapokon keresztül, míg végre rájöttem, hogy egyetlen géppel sokkal többet érek, viszont ezt a gépet alaposan meg kell választani.

Nem mindenkinek áll módjában drága gép beszerzése, különösen áll ez a mai viszonyok között a turistára, de nem is szükséges luxus gépek beszerzése, hála az utóbbi időben erős fejlődésnek indult fényképező gépgyártó iparnak. Az optikai ipar ma már aránylag olcsón nagy fényerejű objektívet ad, és itt már olyan választékunk van, hogy már túlon túl sok is. Igen nehéz tehát a választás.

Mégis van bizonyos kiinduló pont. És ez a cél már t. i., hogy mit is akarunk elérni. Mert lehet 13×18 cm. nagyságú gépekkel is fényképezni tájképet, mint ahogy a régiek tették, de viszont a 3×4 -es nagyságú is jól kinagyítható. Itt azonban mégis van egy határ. A kis alakú képekből egyre-másra csinálhatunk bátran 9×12 cm. nagyításokat, melyek az eredeti kép benyomását keltik, de tovább már nem igen lehet erőltetni a dolgot. Ma-

rad tehát a 6×9 cm. forma, mely már eredeti nagyságában is jól használható. Ez 18×24 -es nagyítást kitűnően megbír, diapozitíveknek, vetítés céljaira kitűnően használható és aránylag a nyersanyag ára közepes. Nem is olyan régen a 9×12 cm. forma volt a legelterjedtebb, ma a kényelmesen hordozható 6×9 -es lemezes és rollfilmes gépeket részesítik előnyben az amatőrök.

A gazdasági viszonyok leromlása is magával hozta a kis alakú gépek elterjedését, én azonban ezt csak azoknak ajánlom, akik masszív, jó optikájú és zárú, tehát drágább gépet van módjukban beszerezni.

A 3×4 -es formátumban igen sok rossz gép van, tehát óvatosság! Én igen praktikusán oldottam meg a dolgot, készítettem egy kis kondenzoros vetítőgépet és diapozitíveket csináltam a képekről. Így azután használható, de egyébként a kinagyítása is nehézkes, ha nincsen specialis nagyítógépünk és mint eredeti kép nem sokat nyújt.

Maradjunk tehát a 6×9 -es formánál. Mint fenntebb említettem, nem nagy helyet foglal el, nálunk pedig ez fontos. Gondoskodnunk kell egy jó bőrtáskáról, mert sehol sincsen annyi rongálódásnak kitéve a gép, mint nálunk, turistáknál. A sárga szűrőnek soha hiányozni nem szabad. Én nyárára belecsavarnám az objektívek közé ha lehetne, hogy állandóan ott legyen. Egy állvány nem mindig szükséges és a legajánlatosabb egy botra rögzíthető csavart vinni csak magunkkal. Ez is megteszi ma a szolgálatot. Láttam már botáll-

ványt is turistánál, de ez nem praktikus, botnak nem használható, ha meg botnak használtuk, akkor már állvány nem igen lesz többet belőle.

Gépünk zárja nem feltétlen kell $\frac{1}{100}$ mp.-nél rövidebb időre beállítható legyen, ellenben a jó fényrekesz (Blende) elengedhetetlenül szükséges. A fényerőnél ne nézzünk irigykedve a 4.5-ös vagy 3.5-ös (ritka) fényerejű gépek tulajdonosaira, mert a teljes nyílást a mai fényérzékeny negatív anyagok mellett ugyis ritkán használják. Egy 6.3-as fényerővel bőven kijövünk, a turista ritkán fényképez rossz fényviszonyok között, éjjel táborozás mellett (ilyen témát szeretnék látni lapunk hasábjai között!) pedig nem számít pár perc differencia. Csak kuriozusképpen említem meg, hogy az olesó Baby Box fényereje 11.5 és ennek dacára, vagy éppen ezért egyszerű kezelése mellett már kezdő is éles képeket tud csinálni vele.

Nagyjában ezek volnának azok az irányelvek, amelyek egy fényképezőgép beszerzésénél tekintetbe jönnek. Készakarva utóljára hagytam egy igen fontos tényezőt: ez a gép váza.

A gép vázai között van fa, természetesen specialisan kezelt afrikai fa, azután fém (préselt acél, aluminium). Tekintve, hogy az u. n. tropusi éghajlatra készült favázás gépek, melyek elég masszívak, könnyűek, de — drágák, nem jöhetnek számításba, részünkre a fémvázás gép a legmegfelelőbb, amely masszív, könnyen ellentáll külső behatásoknak. Ne vegyünk olyan gépet, amelyiknek az objektíve és a zárja nincsen fémlappal védve. A kis alakú gépek közül az Icon-

és a Nagel-gyár új típusai ennek a célnak megfelelnek.

Balázs Ernő.

Fotolaboratoriumunk az enyhébb idő beálltával azonnal a tagok rendelkezésére fog állani; a szigorú, hosszú tél ugyanis megakadályozta az átalakítási munkálatokat.

A Fotolaboratoriumban minden EKE tag díjmentesen igénybeveheti annak felszerelését, aki a szakosztály pótdíját, havi 30 leit befizette, illetve a szakosztály arcképes igazolványát kiáltotta.

A laboratoriumban egyelőre a legszükségesebb dolgokon kívül egy nagyítógép és másológép fog a tagok rendelkezésére állani úgyszintén modern foliák u. m. raster, olaj és puharajzú foliák, melyekkel az újabb eljárások alapján művészi nyomatok készíthetők.

A laboratoriumban fotoanyag is áll a tagok rendelkezésére, még pedig 20% kedvezménnyel, úgy, hogy a szakosztályba való belépés mindenkor előnyére válik az amatőröknek.

Április hónapban újabb fototanfolyamot tartunk, ahol különös tekintettel leszünk a turista vonatkozású felvételek készítésére. Ilyen irányú tanfolyam még nem volt és ezért már jóelőre felhívjuk tagjaink figyelmét ezen alkalomra.

Vidéki Fotoamatőr tagjaink közüljék címüket az illető körzet központjával, hogy anyagszükségeiteket kollektíve szerezhessék be központi fotoszakosztályunk útján.

Fotoszakosztályunk birtokában kitűnő vetítógép van, melyet intézeteknek, egyleteknek vetítés

céljaira szívesen rendelkezésre bocsájt szakszerű kezelővel méltányos díjazásért. Igények legálább egy héttel azelőtt bejelentődök a titkári hivatalhoz (Cluj, Str. Matei 3. sz.).

Képesere! Fotoszakosztályunk tervbe vette az amatőrök közötti képszerűt. Nemcsak belföldi, hanem külföldi amatőrökkel is fel akarjuk venni a cserét és ezért felhívunk minden érdeklődőt, hogy a cserében való részvételüket minél rövidebb idő alatt jelentsék be. A képek természetesen a lehető legjobbak kell legyenek és ezért titkári hivatalunk készséggel áll mindennemű szaktanácsban az érdeklődők rendelkezésére. Érdeklődéshez válasszoríték és portó melléklendő.

Egyesületünk helyiségében a hivatalos órák alatt hétfőn, szerdán és pénteken 6—8-ig már is 3 külföldi szaklap áll a tagok rendelkezésére, újabb cserepéldányok beszerzése folyamatban van.

B. E.

Fototanfolyamunk december és január hónapokban kezdők részére, a legteljesebb siker jegyében zajlott le. A tanfolyamon 36-on vettek részt, nők és férfiak, amelyet ifj. Fanta István úr vezetett. A hallgatók mindvégig érdeklődéssel hallgatták az előadásokat, amelyek főképpen gyakorlatiak voltak. Több ízben vasárnap délelőttönként kirándulásokat rendeztünk, ahol a felvétel technikájával ismerkedtek meg hallgatóink. A tanfolyamot áprilisban megismételjük, ezúttal több előadó tanárt sikerült megnyernünk, vasárnaponként, kedvező idő esetén, pedig részt fogunk venni a turistaosztály kirándulásain, ahol a gyakorlati részt fogják elsajátítani hallgatóink.

A 2 hónapos esti tanfolyam részvételi díját tekintettel a nehéz viszonyokra EKE tagok részére 80 leiben, idegenek részére 140 leiben állapítottuk meg. Jelenkezni lehet a Mátyás-ház felügyelőjénél kitett íven.

Irodalom.

A budapesti turistakiállítás kalauza. Annak idején futólag történt megemlékezés arról, hogy múlt év nyarán a budapesti Technológiai Múzeumban Országos Magyar Turistakiállítás nyílt meg. Most aztán, hogy a *Vörös Tihamér* és *Papp László* szerkesztésében megjelent 142 oldalra terjedő kiállítási útmutató könyvtárunknak is birtokába jutott, érdemes, hogy a Magyar Turista Szövetség ezen általános turista szempontból is tanulságos kiadványát, ha utólagosan is, külön ismertessük. — A kiállítás rész-

letes leírása dr. *Tulogy János* tollából másutt megjelent, de egy rövid ismertetésnek folyóiratunk hasábjain is helyet kell szorítanunk. — A múzeum-alapításnak egyik legcélravezetőbb módzata a kiállítás rendezés. — Így történt a budapesti turistakiállítással is, melyből azóta a „Magyar Turista Múzeum“ készül megszületni. A kiállításon közel 600 turistacélú vagy vonatkozású tárgy volt közszemlére állítva, melyek felölelték a téli turistaság, a meteorológia, a vízi turistaság, barlangkutató, cser-

készlet, az amatőr fényképezők, a magyar turistaság történelmének, irodalmának, alkotásainak, továbbá a magyar hegymászók emléktárgyainak szabadon vagy üvegszekrényekben elhelyezett gazdag anyagát. A turistatérképek, útikalauzok, egylettörténeti adatok, tájképek, turista egészségügy és mentés külön csoportokat képeztek. — A kiállítás ablakain 2000 drb. diapozitív volt kifüggesztve. — Különösen érdekes a turista-alkotások kimutatása, mely szerint 4 hős emlék, 38 menedék- és turistaház, 17 torony és kilátó, 8 védőkunyhó és 24 forrás-foglalás dícsérik a magyar turistaság 60 éves múltját. Magyarországon maradt létesítményeit. — A füzetet a turista-tudnivalók egész sora, egylettörténeti kimutatások és turistatérképek egészítik ki; a 44 kitűnő illusztráció közül pedig kiemeljük a Torda-hasadék egy remek fölvételeit dr. *Höncz Arisztid*től *Farkas Dezső* rajzát a Retyezát-ról, *Schiller Ferenc* képét a Nagy Biharról, mint erdélyi vonatkozású ábrázolásokat. — Az EKE, sajnos, akadályozva volt a kiállításon résztvenni, hol 63 magyar turista-egyesület és szervezet volt képviselve, de a XXIV. sz. üvegszekrényben mégis ott szerepeltek legalább az „Erdély“ folyóiratunk kötetei. — A füzet elején dr. *Thirring Gusztáv* megemlékezik arról, hogy az 1896-iki orsz. kiállításon csak két magyar turista-egyesület vett részt, hát nincs mit titkoljunk, azok egyike az EKE volt s a közművelődési pavillonban kiállított művészi tájképsorozatért elismerő díszoklevelet nyert, ami később aztán Párisban megismétlődött.

Za-la.

Könyvismertetés. Dr. *Mező Ferenc*: A Magyar Sport múltja és jelene. Budapest, 1931. Szépen föllendülő sportirodalmunk egy újabb értékes terméke jelent meg dr. *Mező Ferenc* tollából, ki rövid és mégis könnyen áttekinthető leírásban foglalta össze a magyar sport közkeletű nemeinek a keletkezését és fejlődését azok főbb intézményeivel együtt. A befejező fejezet a sport fogalmát és különböző meghatározásait alapítja meg. — Mig például az angol minden játékszenvedélyt vagy időtöltést a sport szóval illet, addig a német a tornát sem tekinti sportnak; az olasz az asztali tennisztől, mások a lövésztől, sőt legtöbbször a turistaságtól tagadják meg a sportjellegét. Ugyanis kivált utóbbiak azok, melyek nem a vetélkedésre alkalmas, ileltőleg nem a tulajdonképeni versenysportok közé tartoznak. — Viszont szerző szerint „sportnak tekinthető minden olyan mozgás, amely edzi a testet, üdíti a lelket“, tehát már ezen meghatározás alá esik a turistaság is. — Dr. *Mező* a szabadtéri sportokat gép, ló- és ember-sportok cím alatt három csoportba osztja, melyek közül az utolsó csoportot öleli fel, figyelmen kívül hagyva a csupán test-edző sportokat a hegymászással, sieléssel együtt. Az első komoly lépés a sportnak Magyarországon való átültetésére a vivósport intézményes megszervezése 1825-ben Pesten; — francia és olasz vivómesterek jönnek külföldről s hogy az erdélyi vonatkozásokat kiemeljük pl. Kolozsvárt *Biasini Kajetán* nyit vivóiskolát, ki azonban 1847-ben meghalt. A vivást ápoló intézetek nyomában vagy azzal karöltve létesültek

aztán a testgyakorló intézetek. Kolozsvárt 1834-ben a Viadalintézet, melyből később a Torna-Vivoda alakult. — Aztán sorban keletkeznek Budapesten és vidéken nagyobb városokban a torna, lövész, lovar, korcsolya, úszó, vitorlázó, evezős (csolnakázó), kerékpáros, labdajátzó (futbal, tenisz) egyesületek. Ezek után indul meg az érdeklődés szerző szerint a sportok királynője: a görög atletika iránt; Kolozsvárt Molnár Lajos erdélyi sportíró kezdeményezésére, kiról szerző külön tanulmányt írt, melyről más alkalommal fogunk megemlékezni. — Itt végül még csupán annyit kívánunk megemlíteni, hogy a kiváló sporttörténész újabban az erdélyi sporttörténet megírásának az eszméjével is foglalkozik, már pedig ezen anyag összegyűjtése és földolgozása annál kevésbé halogatható, mert manapság Erdélyben napról-napra fogy azon régi szakférfiak száma, akik a szellemi vagy tárgybéli sporttörténeti adatok gyűjtése, illetőleg egy erdélyi Sport-múzeum alapításának a gondolata iránt komolyan érdeklődnek. *Za—la.*

A magyar atletika megszületése. A Budapesten megjelenő „Vadász- és Versenylap“ 1874-iki évfolyamában ápr. 22-én gr. *Eszterházy* Miksa Viator álnév alatt Atletika cím alatt feltűnést keltő cikket írt, angol-amerikai tapasztalati alapján, melynek hatására mozgalom indult a Magyar Atlétikai Klub érdekében. Lelkes munkatársa akadt a csikszeredai születésű *Molnár* Lajos első éves budapesti joghallgatóban, ki mint fiatal hirdető vett részt a nov. 9-én tartott alakuló értekezleten, sőt dec. 6-án már

főolvasást is tartott a magyar atletikáról a budapesti egyetemi körben. 1875. ápr. 8-án meg is tartják az első közgyűlést, mely *Molnár* Lajost is a választmányba választja be és kimondja, hogy országszerte klubok felállítását indítja meg. — Így nyert megbízást *Molnár*, hogy erdélyi létére a Kolozsvári Atlétikai Klub megszervezését vigye keresztül, jöllehet ő csak elméleti atléta volt. Kolozsvárt már 1872 óta fennállott a Torna-Vivoda a *Wesselényi*, *Jósika* bárók és bölöni *Farkas* Sándor kezdeményezésére, de féltve az erők szétforgácsolását, egy ideiglenes bizottságra bízta az eszme megérlelését. 1875 nov. hóban megjelent *Molnár* „Atletika“ című úttörő munkája, mely a testgyakorló sportok szakszerű művelésére nagy hatást gyakorolt. Azonban a kolozsvári atléta-egylet csak 1885-ben alakult meg véglegesen, mi megelőzőleg *Molnár*nak egy másik munkája is megjelent 1879-ben gróf *Eszterházy* cikkeivel kibővítve. — Ezen könyv „Atlétikai Gyakorlatok“ címét viseli és egy atlétikai tankönyv jellegével bír. — Időközben szülővárosában lesz adóhivatalnok, majd újra visszakerül Budapestre, mint pénzügyi titkár. 1897-ben pedig kinevezik pénzügyigazgatónak Székelyudvarhelyre, hol 49 éves korában, 1905-ben befejezte életét. — Ime, egy erdélyi székely ifjú 18 éves korában ismertté teszi a nevét, és az első sportírók sorába emelkedik, kinek most dr. *Mező* Ferenc állított emléket egy füzet kiadásával, mely „*Molnár* Lajos sportíró élete és munkái“ cím alatt csak nem rég hagyta el a sajtót Budapesten a „Testnevelés“ fo-

lyóirat IV. évfolyamában (1931), megjelent szép tanulmány különlenyomata alakjában.

Székelység. Multkori számunkban hirt adtunk már ezen új folyóirat megjelenéséről, amelynek 1931-ben 3 és a f. évben a 2-ik^{Az} hagyta el a sajtót. Az 1 ív terjedelemben havonként megjelenő hézagpótló folyóirat csak kizárólag a Székelyfölddel vagy székely emberek munkáinak ismeretetésével foglalkozik. Bennünket

különösebben a kirándulások, székely néprajz, Székelyföld-kutatások, székelyföldi lexikon, székely szótár, Lapszemle és Székely irodalom c. rovatok érdekelnek, mint amelyek a Székelyföldnek egykoron megirandó monografiájának lesznek forrásai. Bárcsak tartós siker koronázná szerkesztő társunk abbéli buzgóságát, hogy a lap főtartásának anyagi eszközeit biztosítani tudná.

Egyesületi élel

ÚJ-ÉVI KÖSZÖNTŐ...

*„Éljen az E. K. E., sokáig éljen!
Ezt kívánom én, az új-esztendőben,
Kívánom derék vezetőségünknek
S az E. K. E.-ben levő turista-seregnek,
Turista-testvéreimnek, kikkel együtt
Az ország-utat sokszor méregettük,
Lassú, de biztos lépésekbe
Hogy elérjünk a Jára-völgyébe.*

*S íme a Géczi-vár kimagasló romja
Mint a fenyő-erdő zöldelő lombja,
Úgy áll a Jára-völgyében
A tél ködös idejében,
Gergely-havasok, Hidegszamos völgye
Ezt mind be kell írnom e köszöntőbe,
Oly sok örömet szereztek nekünk,
Hogy szavakban róla nem is beszélhetünk.*

*Nem is beszélhetünk, csak a szív érezhet,
Hogy irántatok mily nagy a szeretet,
Hálás köszönetet mondunk mindezért
Havasok, hegyek és völgyeink,
Patakok, folyók és erdők,
Madárdaltól hangos mezők,
Büszkeségei vagytok hazánknak
E csöppnyi kis „Erdélyországnak“.*

*„Éljen az E. K. E., szerencse reája,
Munkáját az Isten is megáldja.“
Kolozsvár, 1931. december hó.*

Pápay Zoltán.

Jubiláló tagtársunk. Aradi osztályunk választmányának agilis tagja: *Szablóczky János* hitelszövetkezeti igazgató, ki Erdélyben elsőnek Aradon alakította meg a turista dalárdát, most töltötte be karmesteri agilis tevékenységének 25. évét. A Katolikus Daloskör tagjai ebből az alkalomból a Minorita Kulturházban hangversenynyel egybekötött ünnepélyt rendeztek, s a tágas termet a közönség zsufolásig megtöltötte. A jubileumi ünnepeken az aradi osztály tagjai is szép számban jelentek meg. Az üdvözlések során az aradi szakosztály nevében *Záray Jenő* ü. v. elnök köszöntötte a jubilánsot. Szép szavakban emlékezett meg az ünnepelt turista multjáról és a turista dalárda megalakítása körüli érdemeiről és azon felejtethetlen szép időkről, amikor az aradi turisták összejövetelén és kirándulásain annyiszor felecsendült a vidító dal, sőt dalosversenyen még díjat is nyertek. Az ügyes köszöntőt a közönség lelkesen megtapsolta. Ezen tudósításból tagjaink példát meríthetnek és igyekezzenek osztályaink is turistadalárdákat szervezni, hiszen a dal a turistasággal régen egybeforrt!

Az EKE Szilveszter-estélye. Az EKE a „Társadalom“-mal közösen igen jól sikerült Szilveszter-estélyt rendezett a „Társadalom“ Majális-utca 32. szám alatti helyiségeiben. Azonban sajnálattal kell megállapítanunk, hogy az EKE vezetősége és választmányának hatalmas tábora csaknem teljesen távoltartotta magát az estélyről. A vezetőséget *dr. gr. Logothetti Oreszt* elnök, *dr. Cseke Vince* és *Dr. Gergely Endre* al-elnökök és *Polareczky Dániel*

titkár képviselték. Az estély 10 órakor műsorral vette kezdetét. *Dr. Balogh Ernő*, az EKE választmányi tagja, tudományos megállapításokat felhasználva a „megfiatalodás“ humoros képét nyújtotta. Egyszerű az egész. Csak a föld forgását kell gyorsaságban megelőznünk s éveink száma megkevesbedik és „fiatalok“ leszünk. Még csak oly „repülőgépet“ kellene szerkeszteni, mely gyorsabban haladna, mint a föld tengelye körül, melyet sohasem kell olajozni. Utána *Guncser Nándor* eredeti és szatírával kevert humoros rajzaival aratott megérdemelt és osztatlan sikert. Tüneményes gyorsasággal készített szénrajzait önmaga konferálta be szellemes ötletességgel. Guncser után *Paull Gyula* zongorán népdalegyveleget adott elő, a nagy tapsra pedig falusi cigányzenekart utánzott zongorán. Paull kiforrott játéka, boszorkányos technikája elragadta a közönséget. A műsor utolsó számában *Lengyel Rudolf* humoros tréfái keltettek nagy hatást. A hivatalos szám után *közkívánatra* egyik szerzeményét adta ráadásul, melyet frenetikus taps jutalmazott. A műsort *dr. Cseke Vince* az EKE alelnöke konferálta be s bevezető szavaiban visszapillantást vetett 1931-re s az érkező újesztendőre sok szerencsét kívánt úgy az EKE, mint a „Társadalom“ tagjainak s a nagy számban megjelent vendégeknek. A műsor végeztével pár perc mulva elaludtak a villanykörtek. búcsúzott az óesztendő s 2 perennyi sötétség után megjött az újesztendő. Nemsokára aztán kezdetét vette a tánc, mely szakadatlan jó kedvben a reggeli órákig tartott. Éjjeli 2 óra után malac sorsolás

és tombola tették változatossá a hangulatot. *Dr. G. E.*

Az EKE sitanfolyama. 1931 őszén az EKE turistagárdája kiegészítődve, a hidegebb idő beálltával önként vetődött fel az eszme, hogy télen síkirándulásokat is rendezzen az egyesület. Tekintve, hogy a sielők nagyrésze a turistaszakosztályból került ki, annak keretein belül tervezték a kirándulásokat. Ezt előkészítendő Miklós Lajos egy három órás elméleti tanfolyamot tartott a lécek megválasztásáról, azok gondozásáról, a sielő felszerelésről, stb., azzal a célzattal, hogy a turisták szokják meg a síkirándulásokat. Így következett el a december 13. és 20-ika, melyeken az EKE első síkirándulásait mint a tanfolyam gyakorlati részét rendezte. Mindkét vasárnap ragyogó napfényes időben mentünk Felekre autóval, hogy a község nyugati végénél levő nagy lejtős legelőkön gyakoroljuk magunkat. A hó sajnos kevés ugyan, de minőségénél fogva mint száraz porhó elég alkalmas volt a terpeszsiklás, fordulatok stb. gyakorlására. A tiszta napfényes láthatáron gyönyörű fehér díszben láthattuk kedvenc hegyeinket, a *Testesr*, *Dobrint*, *Gergelyhegyet*, *Óreg-Havast* és a hatalmas *Vlegyászt*. A déli órákban a kedves bükkerdő útjain leszáguldoztunk a menházhoz, hogy meleg ételt ehessünk. Miután jól kipihentük magunkat, a menház melletti dombon sieltünk, ügyelve, hogy még világosságban vegyük az irányt hazafelé, áldva mindenkor e szép napokat, melyek annyi örömet okoztak nekünk. A tanfolyamon résztvettek: Vitályos Erzsébet és Jolán, Feuerlicht Andorné, Szolnoky Gyula, Pola-

reczky Dániel, Bogyó Lajos, Imreh István és László, Crăciunaș Virgil és e sorok írója: Czirkák Károly.

Teaestélyeink. Az EKE Gyopár Turista Osztálya hozta divatba ezeket a fesztelen, kedves ismerkedési zsúrokat, amelyek Györke Márton rendezésében mindig fényesen sikerülnek. Üdvözlő beszédeken, költemények és monológok elszavalásán kívül a Gyopár ifjúságából alakult dalárda és házi zenekar közreműködése mellett tánc is szerepel ezen estélyeken, amelyek nemcsak távol tartják az ifjúságot minden testi és lelki káros következményektől, de léleknevesítő, jellemfejlesztő és ismeretterjesztő ünnepi szórakozást nyújtanak mindkét nemű fiataloknak. Szem- és fültanúja voltam annak az áradó öröme- nek és helyeslő elismerésnek, melyet a jelenlévő szülők tanúsítottak ezekről a vidám összejövetelekről. Közöttük nincsen ellenséges indulat, egyik sem akar több lenni a másiknál, mert ők mind az ideális *Turista Lélek* piedesztálján állanak, kiknek lelke igazán örömben úszik, mivel a Természet szeretetében igaz testvérek akarnak és tudnak is lenni.

Hivatalos órák az EKE-ben. Egyesületünk ügymenetének reorganizálása óta Mátyás-házi irodánkban a hivatalos órák a következőképpen vannak megállapítva: hétfőn 6—7. turista sz. o.; 7—8. gazdasági és propaganda sz. o. értekezlete; kedden 8—9. a Gyopár-csoport értekezlete, szerdán és pénteken este 6—7 óra közt hivatalos óra, midőn könyvtári, múzeumi, turistasági és fürdőügyekben lehet felvilágosítást szerezni az érdeklődőknek. Ugyanekkor 8—10 óra közt tu-

rista-vezetői tanfolyam előadásai tartatnak.

Tagsági igazolvány. Egyesületünk életében egy régen óhajtott terv, tudniillik az arcképes igazolvány jutott a megvalósulás stádiumába. A zsebben hordozható és több évre érvényes csinos

kis könyvecske belsejében a fénykép és az igazolás után a turista tízparancsolat is helyet foglal. Zöld vászonkötésben 10 lejjárón szerezhető meg Mátyás-házi irodánkban, valamint vidéki osztályaink titkári hivatainál.

Degey

Értesítés. A Bányai János személyudvarhelyi tanár szerkesztésében megjelenő „*Székelység*“ c. hézagpótló folyóirat az EKE-tagok részére Mátyás-házi irodánkban kedvezményes áron renthető meg.

Ima a turistákért. XI. Pius pápa, az egykori Dr. Ratti Achilles, ki fiatal korában szenvedélyes hegymászó és természetbarát volt s aki ezelőtt 42 évvel, mint bátor alpinista egy addig járatlan úton először mászta meg a több mint 4 ezer méter magas *Monte Rosa csúcsát*, a turisták felszerelésének megáldására szolgáló új imát rendelt el, mely a következőképpen hangzik: „Isten áldása legyen ezeken a köteleken, botokon és csákányokon és minden más felszerelésen, hogy mindenki, aki használja azokat, védve legyen a meredek hegyoldalon, jégben, hóban és viharban, minden balesettől és minden veszedelemtől, hogy szerencsésen elérje a hegycsúcsot és sértetlenül térjen vissza. Isten oltalmazza és a turisták védszentje, Szent Bernát védelmezze szolgálait és en-

gedje meg nekik, hogy feljussanak az Isten hegyeire.“

Sarkvidéki madarak Erdélyben.

A Keleti Ujság I. 5-iki számában h iradás jelent meg, hogy január 2-án Bánffyhunad vidékén 8 drb. ugynevezett csonttollu madarat láttak s ezek egyike zsákmányul is esett. Állattani könyvekben selymfarkú locska néven lehet megtalálni; tudományos neve *Bombycilla garrula* L vagy *Ampelis garrulus* L. Legkifejezőbb magyar neve a kontyos fenyőmadár. Hazája a sarkvidék, honnan mident elborító havazások idején, főként dec. és jan. hónapokban elmenekül Erdélybe is, hol régebben már Kolozsvárt, Válaszúton, Bethlenben, Besztercén, Szászrégenben, Marosvásárhelyt, Nagyenyed, Verespatak, Déva, Nagyszeben, Brassó, sőt Türkös, Zaizon és Predeál vidékén is észlelték. Dr. Hinléder Ákos már 30 év óta rendszer megfigyelője ezen érdekes madaraknak s az idei télen is 15—20-as csoportokban észlelte a bethlenfalvi erdőben (Udvarhely megye).

Kolozsvár környéki turista-lexicon

A község:	Szamosfalva	Pusztaszent-Miklós	Dezmir	Kára
Róman neve Távolsága Kolozavártól Vasúti állomása Posta, telefon Távíró hivatal Gyógyszertár, orvos Lakóinak száma Templomai Tengerszín feletti mag. Kilátó pontjai	Someşeni, Someş-sat, Someşfalau 5 km. Helyben Helyben Helyben Kolozsvár 1613. R. C. Gr. C. Gr. C. Ref. 324 m. Falu szénafüve = 515 m. N. Szopor = 461 m. Büdunus = 440 m.	Sán-Nicoară 11'5 km. Apahida Apahida Apahida Apahida 313. Gr. C. és gr. kel. 311 m. Csikos hegy = 398 m. Csuka = 448 m.	Dezmir. 12'2 km. Helyben Apahida Apahida Apahida 813. Gr. C. 345 m. Criseni 451 m. Büdöstó-hegy 409 m.	Cara 20 km. Kolozs Apahida Apahida Apahida és Kolozs 796. Gör. kel. Ref. 363 m. Continit = 482 m. După Pădure = 504 m.
Volt birtokosai	Gyertyffy és Mikola cse- ládok, Br. Jósika Lajos 2571 h. Szamosfalva k. 109 h. Br. Bánffy Dániel 467 h. Voith, Gergely = 103 h. Gedő Mózesné 194 h. Panajott Sándor = 243 h. Páll Gyula és Mihály 129 — 161 h.	Kardos András. Br. Kemény Domokos = 245 h. Salamon Ignác.	Gr. Kendefy, Lemhényi, Endes Miklósné, Tamási Péter = 1004 h. Br. Jósika Lejos = 254 h. M. kir. Államkincstár, Sikó Miklós = 3/2 h. Dez- méri úrbérek = 206 h. Dr. Szász Ferenc, Szász István, Sándor János, Mélik Jeromos.	Gr. Rhédey Ádám, Gr. Kendefy József, Duha Imre = 904 h. Br. Jósika Samu = 459 h. Br. Rothenthal Józsefné M. kir. államkincstár.
Bánya, fürdő, ásv. viz, tó, kastély, régi rom	Diluv. kavics b., régi sósfürdő, iszeptüzdő, régii halastó, több ud- várház, ősemberi telep, vértanuk emléke 1849.	Tuffa-bánya. őskori telep, római vicus, kas- tély római emlékekkel.	Nádasztó, Fortyogó gáz- forrás, Tuffa-bánya, sós- kút, bronzkori sírleletek, római vicus.	Régi halastó, őstelep, római substructió, Pávai István címeres siremiéke 1704-ből.

Erdélyi Bank és Takarékpénztár R.T. Cluj

Saját tőkék: Lei 118.000.000

F I Ó K O K :

Arad
Braşov
Oradea
Satu-Mare
Sibiu
Timişoara
Târgu-Mureş

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Minerva Rt. Cluj-Kolozsvár kiadásában
megjelent turistakönyvek:

Dr. Köszler:

**Erdélyi turista-
kalauz**   Ára 40 lei

Dr. Tulogdy J.:

**Cserkészek és
turisták könyve**

Ára 80 lei

Megrendelhetők a Minerva könyves-
boltjában, Cluj-Kolozsvár, Str. Regina
Maria (Deák Ferenc-u.) 1.

KLISÉKET
IRODALMI MŰVEKHEZ
ÁRJEGYZÉKEKHEZ,
PROSPEKTUSOKHOZ ÉS
MINDENFÉLE
NYOMDAI MUNKÁHOZ
**JUTÁNYOSAN
GYORSAN**
KÉSZIT A
MINERVA·R·T.
SOKSZOROSÍTÓ OSZTÁLYA
CLUJ-KOLOZSVÁR
TELEFON 6-87